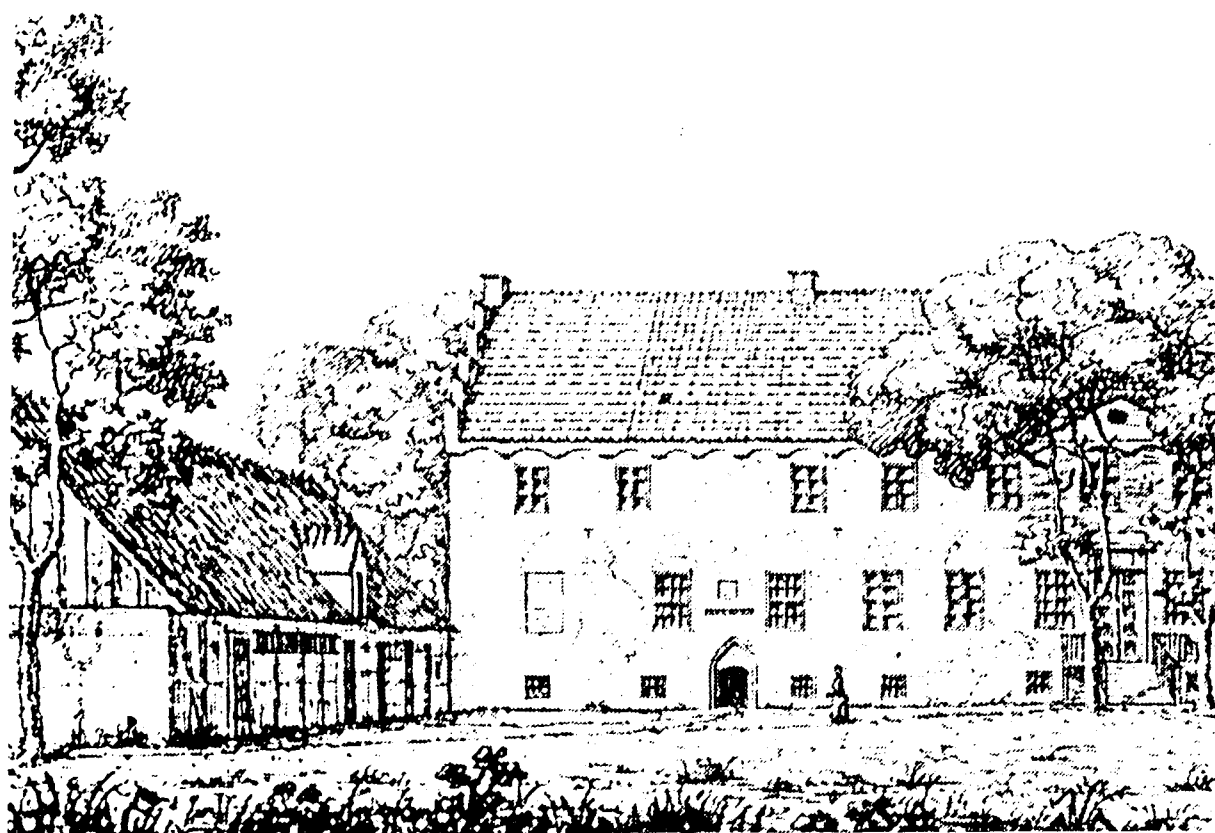

NÆSTVED SORTEBRØDREKLOSTER
SYDLIG UDSTIKKERFLØJ

NÆM 1992:015

NÆSTVED MUSEUM 1992

Indhold:

Beretning	s. 2
Oversigtsplan.....	s. 6
Udgravningsplan.....	s. 7
Udgravningsplan, fortolket.....	s. 8
Profiltegning, vestvæg.....	s. 9
Ældre kort over Sortebrødre.....	s. 10

NÆSTVED MUSEUM

SORTEBRØDREKLOSTRETS SYDLIGE UDSTIKKERFLØJS SYDGAVL

Undersøgelse marts-april 1992

NÆM 1992:015

I forbindelse med undersøgelserne omkring Næstved Sortebrødre-kloster blev det på et tidspunkt klart, at Ostenfeldts Stiftelse fra 1840 er kortere end den middelalderlige udstikkerfløj, som Stiftelsen hviler på.

På grund af usikkerhed i det ældre kortmateriales nøjagtige relationer til byens anlæg kan man ikke ad denne vej afgøre, hvordan Stiftelsen er placeret i forhold til udstikkerfløjen.

Ved undersøgelser i 1984 og 1992 er det påvist, at begge Stiftelsens langmure hviler på udstikkerfløjens langmure (1984:300 og 1992:001), og ved undersøgelsen i 1984 blev det også klart, at Stiftelsens nordgavl hviler på murværk fra klostrets egentlige sydfløj, der hvor udstikkerfløjen var hæftet på sydfløjen.

Disse iagttagelser ledte til den konklusion, at der syd for Stiftelsen måtte være en ikke udnyttet sydende af den gamle udstikkerfløj, som kunne være bevaret i større eller mindre omfang.

I forbindelse med omlægning af haven ved Stiftelsen blev der i foråret 1992 mulighed for at undersøge, om disse ideer holdt stik, og i givet fald hvor meget der var bevaret af den middelalderlige bygning.

Medens de øvrige undersøgelser i Næstved Sortebrødre-kloster i 1992 blev bekostet af Stadsgartneren, Næstved kommune, så skete denne undersøgelse på Næstved Museums egen bekostning i løbet af en uges tid i marts-april 1992 med undertegnede som leder. Dog betalte stadsgartneren maskingravningen.

Ved undersøgelsen blev der åbnet et udgravningsfelt på ca. 3 x 6 m i sydlig retning fra Stiftelsens sydøsthjørne. Feltet blev undersøgt til en dybde af ca. 1,5 m på et vilkårligt sted i et middelalderligt affaldslag.

Undersøgelsen viste, at den middelalderlige langmur under Stiftelsens østfacade fortsætter ubrudt forbi Stiftelsens sydgavl mindst 1,5 m i form af fundamentsten med mørtelpartier og aftryk efter teglsten.

Fundamentet er 2 m fra sydgavlen afbrudt af en moderne grøft. Den middelalderlige sydgavl er ikke bevaret, men i en afstand af ca. 2 m fra Stiftelsens gavl starter et brokkelag med teglsten og murbrokker i mørtel, som rimeligvis repræsenterer den totalt nedbrudte middelalderlige gavl. Brokkelaget fortsætter mod syd i et kraftigt nedbrydningslag, bestående af brokker i mørtel (profiltegning, lag H og derover F).

Det kan ikke på grundlag af iagttagelserne i det undersøgte felt afgøres, nøjagtigt hvor gavlen har stået, men en afstand fra stiftelsens gavl på 2-3 m kan ikke afvises.

Langs Stiftelsens sydgavl fandt vi en stenbrolægning, som har dannet gulv i den middelalderlige udstikkerfløj/ Sortebrødregårds hovedbygning. Gulvet slutter 1,5 m fra Stiftelsens gavl. Stenbrolægningen afsluttes pænt mod syd af større sten.

Denne stenbrolægning danner i øvrigt basis for den i 1840 opførte sydgavl i Stiftelsens nye hus. Man startede med en 6 skifters plint og murede derpå 9 skifter mur som underlag for den nye granitsokkel. I plintens 4. skifte og i murens 6. skifte indgår gule flensborgsten mellem genanvendte murenkesten.

Efter endt opmuring af den nye gavl påførte man fyld (lag C, B og A), således at terrænet kom i højde med granitsokklens bund.

I de undersøgte lag fra nedbrydningen af det middelalderlige murværk og opfyldningen omkring nybyggeriet i 1840 fandtes en del glas og keramik fra tiden før 1840.

Som eksempler kan nævnes fod og stilk af et empireglas med skarp knap. Store dele af en jydepotte-gryde af Varde-type med skarpt afsat og facetteret samt glittet skulder og små facetterede ben. Gryden havde desuden indvendig dekoration i form af glittede ovale spiraler. Skår fra andre jydepotter. Store dele af et rødlersfad med klar blyglasur over hornmalet hvid og grøn bølgelinjedekor. Dele af en porcelænspibe med malet blomsterdekoration, fundet i tilfyldningen langs plinten. Samt meget mere.

Den middelalderlige udstikkerfløj var opført oven på et tykt humusholdigt affaldslag, i hvilket der fandtes et enkelt bugskår af en højmiddelalderlig gråbrændt potte eller kande. Laget, som indeholdt partier af ren gødning, blev ikke undersøgt til bunds, men efterladt in situ.

Karakteren og dateringen af dette lag rimer godt, dels med de økonomirelaterede funktioner, som kan ventes syd for sydfløjen med køkken og bageovn (1192:007), dels med opfattelsen af, at den sydlige udstikkerfløj er opført i den senere del af middelalderen, formodentlig i løbet af 1400-årene eller nogenlunde samtidigt med den østlige udstikkerfløj, som er opført i 1437.

Som en sidegevinst ved den lille undersøgelse fandt vi en tidligere vestgavl til Sortebrødregårds sydfløj.

Det fremgår af ældre kortmateriale (s.5) og af Kretz's prospekt (se forsiden) af Sortebrødregård fra 1835, at sydfløj og vestfløj stødte sammen hjørne mod hjørne.

Det fundne fundament til sydfløjens vestgavl består af kampesten uden brug af bindemiddel, med andre ord et almindeligt fundament for en bindingsværksbygning.

De vestligste fag af denne bygning rives ned på et tidspunkt, ligesom Stiftelsens sydgavl rykkes mod nord, som vi har set. Derved fremkommer den store åbning mellem fløjene, som ses i dag.

Det er klart, at fundet af nordvesthjørnet af Sortebrødegårds sydfløj må få indflydelse på, hvor vi forestiller os, at sydgavlen af udstikkerfløjen har stået, idet kortmaterialet som anført viser, at de to fløje stødte sammen ved deres hjørner. Det er lige så klart, at man ikke kan tage de gamle tegninger og kort for pålydende, når det gælder den nøjagtige udmåling af en forsvundet middelalderlige sydgavl. Alt taget i betragtning må den 90-100 cm tykke gavlmur dog have stået mellem 2 og 5 m fra Stiftelsens sydgavl.

De 5 m er det parti, som passer bedst med Kretz's grundplan, sammenholdt med Stiftelsen, men i betragtning af de usikre forhold omkring udstikkerfløjens nordende og sammenbygningen med klostrets sydfløj kan der let indsnige sig en unøjagtighed på et par meter.

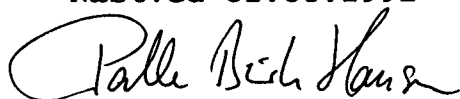
En undersøgelse af udstikkerfløjens sydvestre hjørne kan vise sig at afklare spørgsmålet mere sikkert, eftersom den moderne grøft, som forstyrrer iagttagelserne ved sydøst-hjørnet, ser ud til at kunne gå fri af sydvesthjørnet.

De ved undersøgelsen frilagte fundamenter og stenbrolægningen er efterladt in situ og kan genafdækkes ved en senere lejlighed.

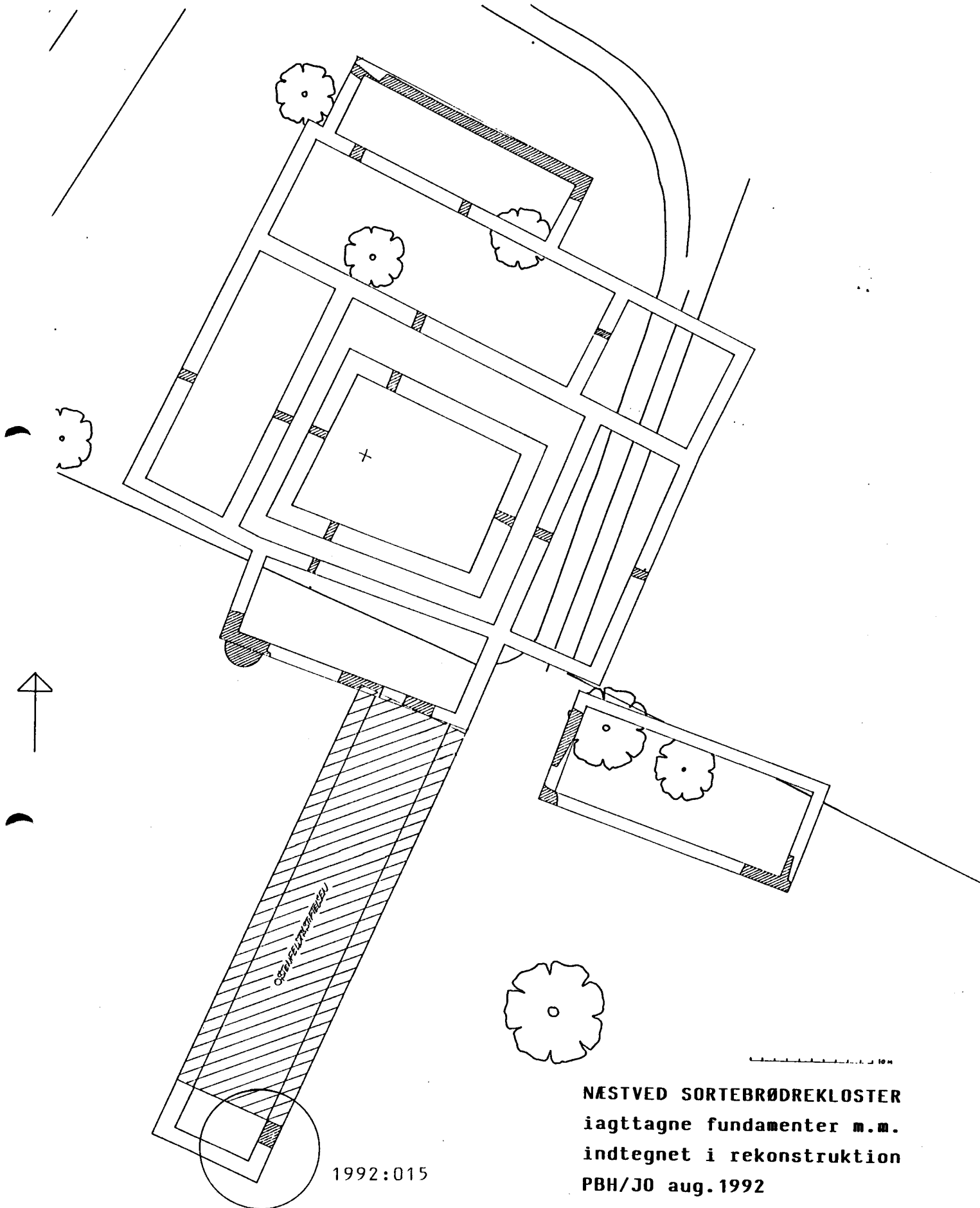
Konklusionen på undersøgelsen er som følger:

Den middelalderlige udstikkerfløj, hvis langmure indgår i Ostenfeldts Stiftelses kældermure, var flere meter længere end Stiftelsen i sydlig retning. Ubrugt fundament med retning mod udstikkerfløjens gamle sydøsthjørne er bevaret under terræn syd for Stiftelsens sydgavl. Denne er opført i 1840 direkte på en stenbrolægning, som har dannet gulv i den middelalderlige udstikkerfløjs/ Sortebrødregårds hovedbygningens kælder.

Næstved 01.08.1992

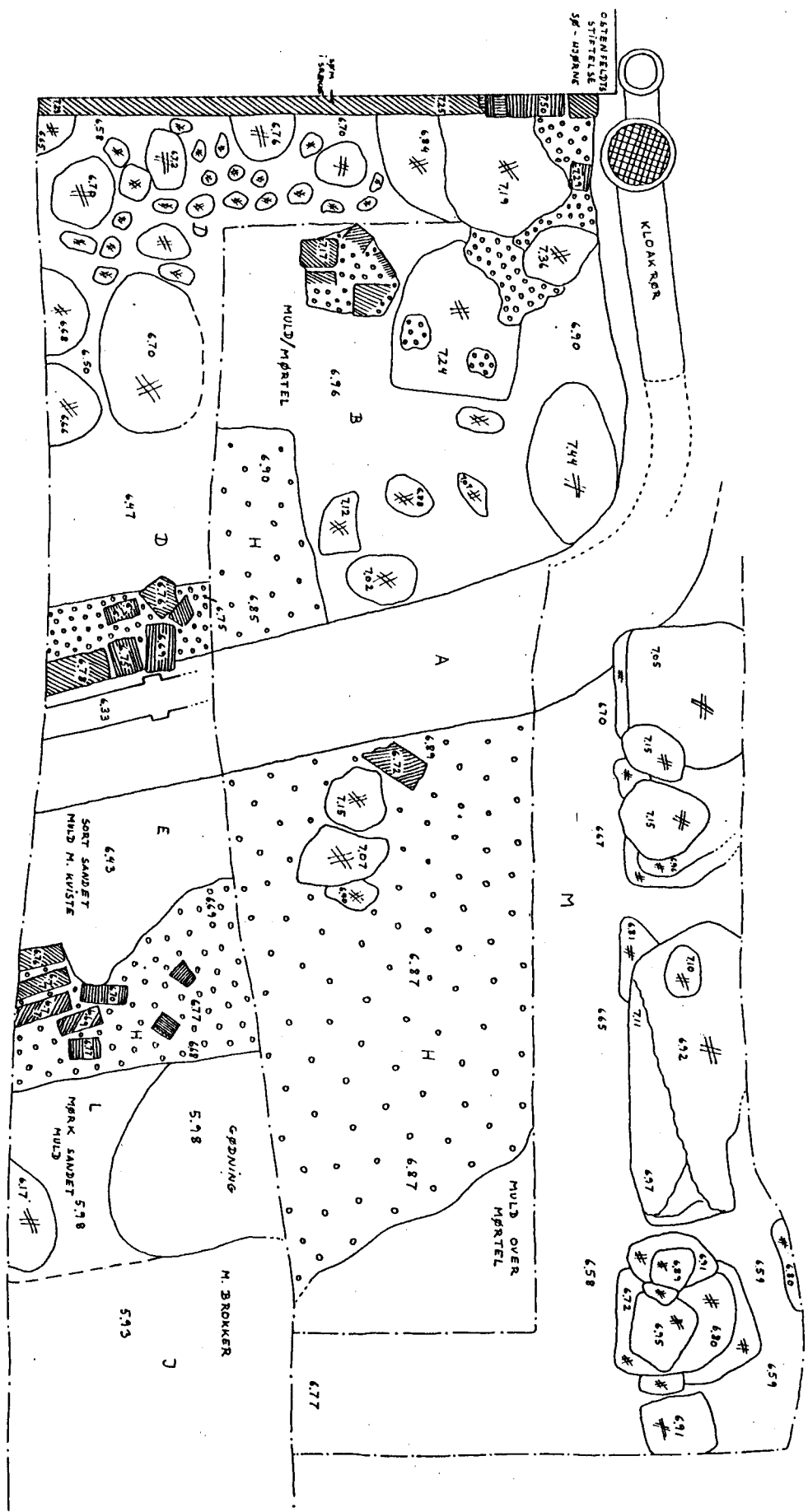

Palle Birk Hansen
museumsleder

1992:015

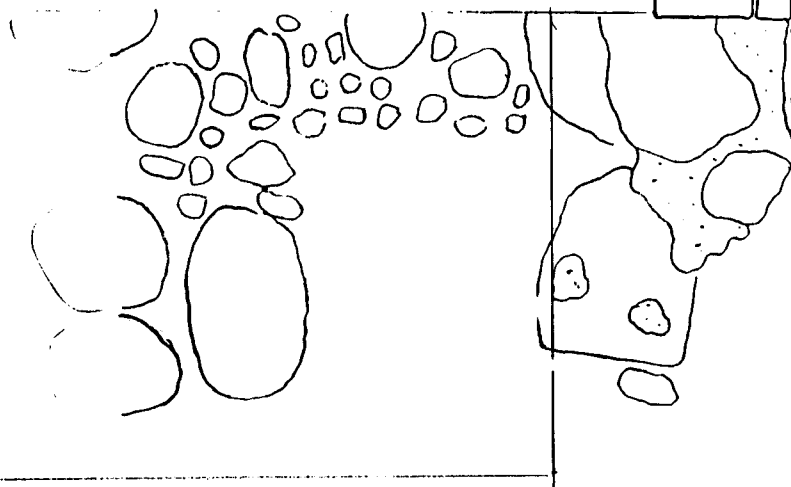
NÆSTVED SORTEBRØDREKLOSTER
iagttagne fundamenter m.m.
indtegnet i rekonstruktion
PBH/JO aug.1992

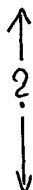
SORTEBRØDRE
 NÆM 1992:015
 SYDVINGES SYDENDE
 7-4-92 PBH/KHU

1M

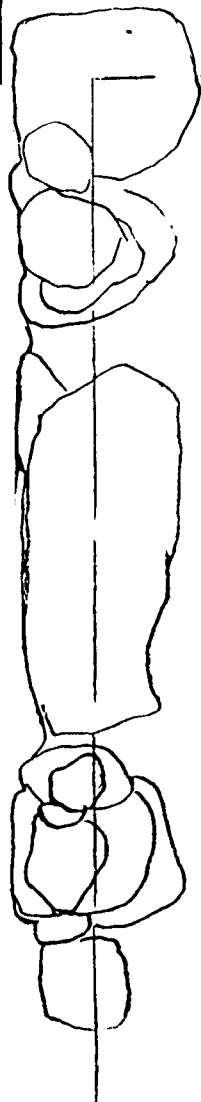
STIFTELSEN 1840 - SYDGAVL

UDSIKKERFLØJES SYDGAVL

BROKKER

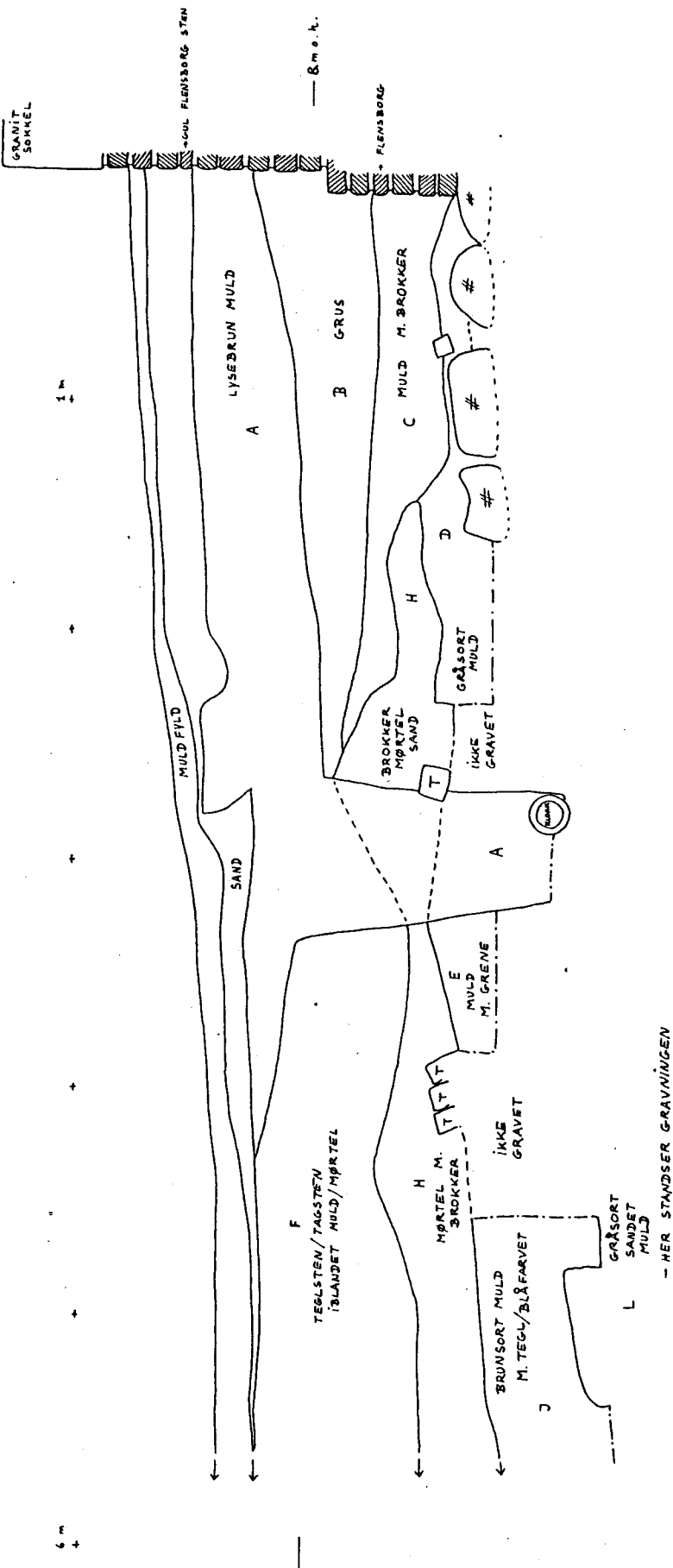

SORTEBRØDRE GÅRD
SYDFLØJ
GL. VESTGAVL

1 m

PHH

NEM 1992:015

SORTEBRØDRE
 NÆM 1992:015
 V. PROFIL
 8-4-92 PBH/KHU

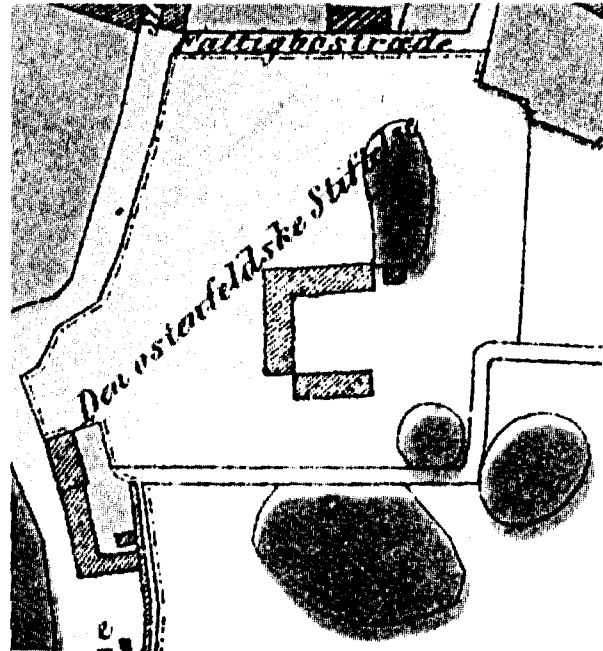

Fig. 8. Ostenfeldts Stiftelse, udsnit af kort over Næstved fra Trap: Danmark 2. udg. 1872. Tegningen viser dog Sortebrødregård før 1840.

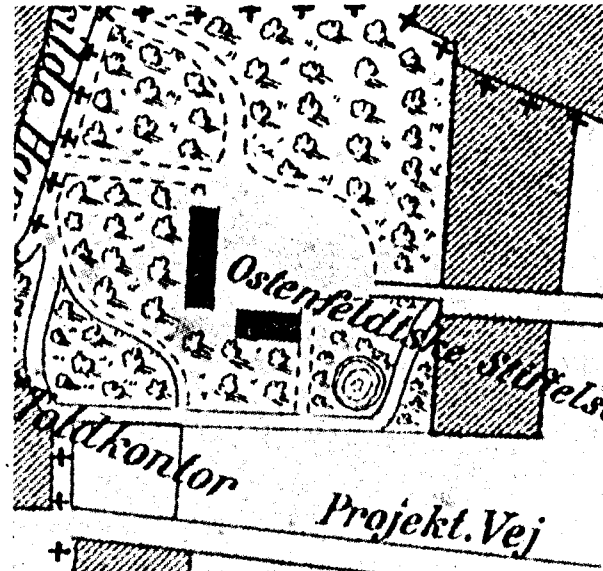

Fig. 9. Ostenfeldts Stiftelse, udsnit af kort over Næstved v. landinsp. Jörgensen, 1882.

Illustrationer fra:

Palle Birk Hansen: Sortebrødreklostret i Næstved.

Liv og Levn 3 - 1989